

*Sällskapet
Linnés Hammarby
Årsskrift
2024*

Vänföreningen Sällskapet Linnés Hammarby

Sällskapet arbetar ideellt med olika typer av insatser på Linnés Hammarby utanför Uppsala. Vi vill med vår verksamhet stödja huvudmännens bevarande och utveckling av byggnadsminnet och kulturreseptatet till glädje för alla besökare.

Att bli medlem

Medlemsavgiften är 150 kr för en vuxen + 50 kr för övrig familjemedlem över 16 år.
Som medlem får du fri entré till Linnés Hammarby,
Linnéträdgården och Linnémuseet i Uppsala.

Du betalar ditt medlemskap genom att betala in avgiften till vårt
bankgiro 5652-3699 eller genom Swish 1231217512. (ange alltid namn)

Viktigt vid nytt medlemskap:

Vid Swish ange namn och adress via e-post:
info@linneshammarby.se

Information om sällskapet och programaktiviteter finner du längst bak
i Årsskriften och på vår hemsida: www.linneshammarby.se

Fotografier: Cicki Barck-Holst, Jesper Kårehed, Clas Tollin, Helge Zetterberg,

Till alla er medlemmar i Sällskapet Linnés Hammarby och alla övriga som uppskattar Linnés Hammarby.

Under säsongen 2024 har nära 12 000 besökare hittat hit för att gå på visningar, besöka caféet eller bara för att njuta av miljö och marker. Kulturlandskapet vid Hammarby har varit ett mycket populärt utflyktsmål och lockat många barnfamiljer.

Huvudbyggnaden och flyglarna var stängda för underhåll under maj månad men huvudbyggnaden öppnades därefter för besökare i anslutning till visningarna. Vid Hammarbydagen genomfördes ett antal visningar enbart i kulturreseptatet, då boningshuset fortfarande var stängt. Sällskapet medverkade på Slåtterdagen som husvärdar och med halmslöjd i soldattorpet. På Marknadsdagen fanns vår traditionsenliga marknad med flera deltagare som sålda hantverk och naturprodukter. Sällskapet sålde grönsaker och medverkade som husvärdar.

Äppeldagarna lockade ett stort antal besökare. Många förväntansfulla fick sina äpplen sortbestämda av pomologerna.

Ett stort tack till stödet från alla er medlemmar i Sällskapet Linnés Hammarby som har bidragit till att vårda och att sprida information och väcka intresse för Hammarby och för Linnés familj och verk. Ett varmt tack också till alla aktiva på Hammarby, från Uppsala Linnéanska trädgårdar vid Uppsala universitet, Avdelningen för agrarhistoria vid Sveriges lantbruksuniversitet och för stödet från Länsstyrelsen för Uppsala län.

Sällskapet Linnés Hammarby avslutade nu sitt tjugoförsta verksamhetsår. Vi bär med oss den positiva erfarenheten av att vara husvärdar och uppmanar så många som möjligt att ta chansen att på så sätt bidra till verksamheten på Hammarby.

Varmt välkomna till Sällskapet Linnés Hammarby verksamhetsår 2025.

Eeva Lakomaa

Ordförande

Ett axplock vad som hänt under året

Den 10 januari samlades vi traditionsenligt i Domkyrkan för högtidlighållandet av Carl von Linné dödsdag med diktläsning och sång. Efteråt så fikade vi på Katedralkafeet.

Årsmöte onsdagen 14 mars på Träffpunkten, Storgatan 11

Föredragshållaren var fil dr Mikael Waern-Carlsson och ämnet är "*Carl von Linné, en adlad professor i en värld av rangskillnader*"

Carl von Linné

En adlad professor i en värld av rangskillnader

Carl Mikael Wærn-Carlsson

Den 14 mars 2024 hade jag äran att inför Sällskapet Linnés Hammarby få tala under den rubrik som här återanvänds. Ämnet sammanfattas i det följande.

Stora personligheter tenderar med tiden att växa ur de ramar inom vilka de verkade. Namnet Linné, bilden på 1986 års hundralapp och insatserna inom botaniken har präntats djupare i den allmänna hjärnbarken än vad den tjänst som möjliggjorde insatserna – professuren i teoretisk medicin – gjort. Carl von Linné var förvisso framgångsrik ifråga om befordringar, men höjde sig inte över sina gelikar med samma avstånd som den kändisstatus han alltjämt bär kanske antyder. Om detta, om Linnés och hans professorskollegors framgångar i befordringshänseende, handlar denna text.

Linné tillträdde professuren i praktisk medicin 1741, bytte till den teoretiska året därpå och satt i sistnämnda stol till 1777. Under dessa år, genom frihetstiden och en bit in i den gustavianska, spelade *rang* en stor roll i det sociala livet, och vägen till högre rang gick genom just befordringar. Rangordningen hade införts av Karl XI som ett led i punkterandet av adelns makt. En ofrälse professor hade högre rang än en grevlig löjtnant, vilket naturligtvis stack i adelns ögon och inte alltid respekterades. Efterfrågan hade tidigt tvingat fram ett system där Kungl. Maj:t (formellt kungen och riksråden tillsammans) vid sidan av befordringar till verkliga tjänster kunde ge göra så kallade

karaktärsbefordringar, det vill säga ge fullmakt på titel och rang utan medföljande lön och arbetsuppgifter. Linné själv, som i egenskap av professor tillhörde rangklass 36 (av 40), flyttades 1747 hela vägen upp i rangklass 25 sedan han fått fullmakt på titeln arkiater, utan att någonsin ha varit verksam som sådan (läkare vid hovet).

Titeln och medföljande rang var en ren belöning för Linnés insatser. Han adlades dessutom – dittills, till 1757, hette han Linnæus – och åtnjöt den vägen andra privilegier som var få professorer förunnade. När Linné blev professor fanns 19 stolar i Uppsala: Fem, utan fast ansvarsfördelning, utgjorde den teologiska fakulteten. Professorn i svensk och romersk rätt utgjorde tillsammans med professorn i publikekonomi (idag nationalekonomi) den juridiska. De redan nämnda, som Linné vid olika tillfällen innehade, bildade den medicinska.

Den filosofiska fakulteten bestod av professorerna i eloquentia, poesi, grekiska, orientaliska språk, historia, logik (idag teoretisk filosofi), moral (idag praktisk filosofi), astronomi respektive geometri samt den skytteanska i politik med eloquentia (igen alltså). Under Linnés tid vid akademien utökades kåren med en professor i fysik, en i kemi, en i teologisk encyklopedi och teologiska prenotationer, en i privatekonomi (idag företagsekonomi) och en i anatomi. 1777 var antalet professorer alltså 24. Professorerna var i första hand lärare. Det fanns inga förväntningar på att forskning skulle bedrivas.

Befordringsgången var delvis horisontell. Bäst löner fanns i den teologiska fakulteten, eftersom dess professorer fick tiondeavkastningen från närliggande pastorat. För en teologie professor fanns dessutom goda chanser att så småningom bli biskop. Det var därför inte sällsynt att andra professorer, främst inom den filosofiska fakulteten, strävade efter att bli teologer. Meriterade var de oavsett, eftersom utbildningen vid den här tiden var bred. Teologi och den filosofiska fakultetens ämnen lästes av alla som hade någon ambition att göra akademisk karriär. Juridik och medicin var mer renodlade specialiteter. Linné var personligen emot den här typen av strävanden. Han ansåg att man skulle ge dubbel lön till särskilt framstående professorer, och den vägen uppmuntra kvarsittande. Professorer adlades sällan. Denna värdighet var sedan länge förknippad med militären, men förekom inom alla delar av statsapparaten. Mest sällsynt var den inom kyrkan och skolvärlden, akademien inkluderad, eftersom de fyra stånden fortfarande hade en funktion i samhället. Adel och präster var varandras motsatser, och lärarrollen var alltför förknippad med prästerskapet. Det var vanligt att biskopars barn adlades för faderns förtjänster, vilket får ses som en kompromiss mellan detta motsatsförhållande å ena sidan och adlandets roll som belöning å andra. Kanske var det på grund av ståndens betydelse som de fyra professorer som adlades under perioden var verksamma inom vetenskaper som stod förhållandevis långt från teologin. 1757 adlades Linnæus och Johan Ihre, den sistnämnde skytteansk professor men i första hand känd som

språkforskare. 1762 var det dags för medicinaren Nils Rosén, han som Linné bytt tjänst med en gång i tiden. 1777, slutligen, adlades astronomiprofessorn Daniel Melander. Att just dessa fyra, och inga andra Uppsalaprofessorer, adlades kan i första hand tillskrivas deras viktiga vetenskapliga arbete i kombination med en brist på systematik från Kungl. Maj:ts sida.

Det hade ju inte varit orimligt att tänka sig att en sådan som Anders Berch eller Torbern Bergman skulle kunna ha kommit ifråga. För att inte tala om Anders Celsius!

Karaktärsbefordringar gjordes fem gånger. Linnæus och Rosén fick båda arkiaters namn, heder och värdighet under perioden. Den innebar en ordentlig befordran i ranghänseende och kunde motiveras med att de var medicinare. Moralprofessorn Anders Grönwall blev lagman i samband med att han avträdde professuren, och hamnade på så sätt ända uppe i rangklass 18. Lagman är en juridisk titel och utnämningen framstår följaktligen som helt frikopplad all annan tanke än att bara ge honom en titel och hög rang. Samma mystik omgärdar Ihres och fysikprofessorn Klingenstiernas – han var adelsman redan innan – utnämningar till titulära kansliråd, vilket satte dem i rangklass 14. Professorerna var som grupp uttalat missnöjda med att deras tjänster inte genererade högre rang än 36. De individuella förläningarna av högre rang får alltså antas ha varit välkomna av mottagarna, om än kanske inte av de förbigångna.

Carl von Linné var alltså, som synes, en av de mer framgångsrika professorerna i Uppsala under sin tid, inte bara vetenskapligt, utan

också när det gäller karriärens formella sida. Det fanns dock de som tangerade eller rentav bräckte honom. Rosén gjorde i princip samma karriär men fick, trots att han var ett år äldre, sina belöningar långt efter Linné. Ihre och Klingenstierna får som adliga professorer med kansliråds namn, heder och värdighet sägas ha dragit längre strån än Linné. Celsius fick ingenting. Förklaringen ligger utan tvekan i att han dog i så unga år, blott 42. Som både vetenskapligt väl ansedd och sympatiserande med den rådande hattregeringen hade han alla andra förutsättningar, men med tanke på att Linné själv var 49 när han fick adelsbrevet och då hade fler år på stolen än vad Celsius någonsin fick är det inte så konstigt.

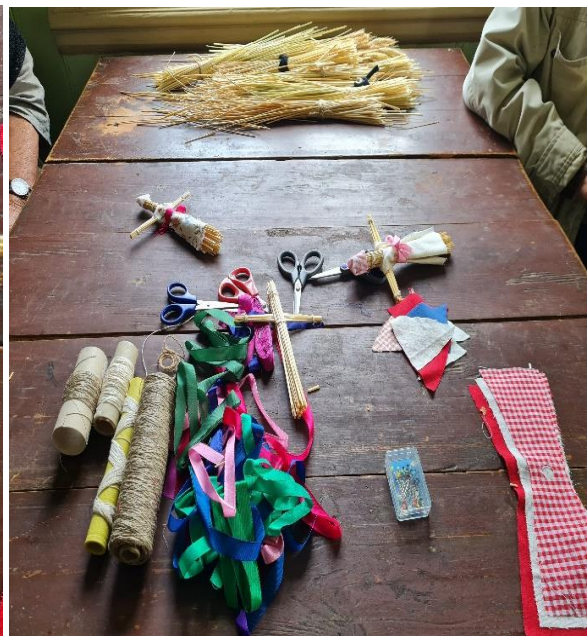
Ordförande Eeva Lakomaa och Carl Mikael Wærn-Carlsson.
Mats Wahlberg avtackade föredragshållaren.

Den 18 maj deltog vi i Linnés Trädgårdsfest i Linnéträdgården.

Söndagen den 21 juli var det sommarslåtter

I soldattorpet kunde barnen tillverka halmdockor.
Sällskapet sålde grönsaker från kålgården

Lördagen den 17 augusti hölls den traditionella marknaden

Dagen började regnigt och dimmigt. Först vid 13-tiden klarnade det upp. Många besökare kom dock och upplevde vår trevliga marknad.

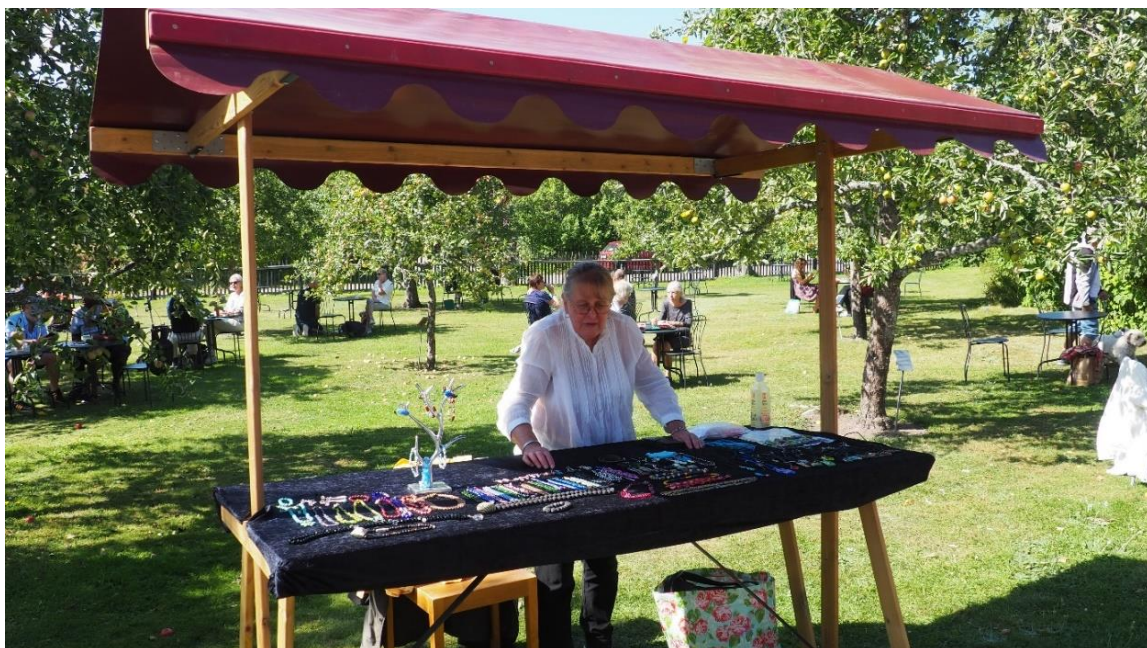

Växtfärgningen sköttes av Barbro Håkansson.

På besök hos Barbro, Tomas och Gunilla Anderman.
Gunilla har skrivit vår skrift om Växtfärgning. Är du intresserad av att lära dig mera om växtfärgning på Linnés tid? Köp då vår skrift om Färgrecept för 50 kronor. Maila till: info@linneshammarby.se

Astrid Sobiesiak med sina vackra smycken.

Agneta Rodling sålde textilhantverk mm.

Uppsala biodlarförening delade generöst med sig av sina kunskaper om biodling och visade hur honungen slungades. Honung fanns även till försäljning.

Vår ordförande Eeva Lakomaa och trädgårdsintendent Jesper Kårehed.

Sällskapet sålde grönsaker från kålgårdens odlingar.

Vilo- och fikastund i äppellunden för Vita Rodling och Mats Wahlberg.

Britt-Louise Pettersson från Sällskapet och Annica Nilsson från företaget Pirum.

Siv och Holger Bergman sålde trähantverk och trasvävar.

Clas Tollin, docent i agrarhistoria vid Sveriges lantbruksuniversitet gjorde vandringar i Kulturresevatet.

”Hyr en korvgubbe” på plats och den var mycket uppskattad.

**Lördagen den 21 och söndagen den 22 september
var det äppeldagar på Hammarby**

Våra äppeldagar var välbesökta. Det var mycket populärt att få sina äpplen sortbestämda av pomologerna.

Program för år 2025

Fredagen den 10 januari klockan 13.30

Föreningens verksamhet inleds med en samling i Domkyrkan för högtidlighållandet av Carl von Linnés dödsdag med diktläsning och sång. Linnés grav pryds med linnéa och amaryllis.

Årsmöte tisdagen den 11 mars klockan 18.00

Lokal: Träffpunkten Storgatan 11 i Uppsala

Efter årsmötet blir det föredrag av Eeva Lakomaa med titeln: *”Om Linnéstudenter som fältskärer vid Svenska Ostindiska Kompaniet”*. Vi serverar en enklare förtäring. Anmäl ev. specialkost.

Söndagen den 13 april klockan 10–15

Vårfagning i kulturreseptatet

Välkommen ut i markerna för att städa bort vintern och förbereda för säsongen i kulturreseptatet. Se på när vi tappar björksav. Korvgrillning med tillbehör

1 maj klockan 11–17 Säsongstart

Säsongstart för museum, utställningar och butik.

Söndagen 18 maj klockan 11–17

Hammarbydagen

Besök Linnés Hammarby när det är som vackrast i parken och när växtligheten spirar i markerna. Följ med på visningar i boningshuset och i kulturreseptatet. Träffa djuren i hagarna. Fika gott på Café Sara Lisa.

Linnés trädgårdsfest den 24 maj i Linnéträdgården

Förra året blev detta evenemang mycket populärt och drog många besökare. Sällskapet deltog då och kommer även i år medverka. Linnéträdgården öppnas för en blomstrande 1700-talsfest. Här kan man fynda i hantverksstånden, lyssna på föredrag och lära mera om 1700-talets mode och danser.

Sommarslåtter söndagen den 20 juli klockan 10–16

Lär dig att använda lie och att hässja. Hjälp till att slå ängarna i kulturreseptatet. Köp hem säsongens grönsaker. Halmslöjd i soldattorpet. Låt barnen prova 1700-talskläder. Följ med på vandringar i det historiska landskapet.

Passa gärna på att ta Lennakattens tåg och veteranbuss till och från Hammarby. Biljett köps i Lennakattens biljettlucka på stationen Uppsala Östra.

Kontrollera tiderna på hemsidan: lennakatten.se

Söndagen den 10 augusti klockan 11–17

Rågskörd

Besök Sällskapets gemytliga marknad 11–16

Försäljning av hantverksprodukter och nyskördade grönsaker. Se på när garnet färgas. Låt barnen prova 1700-talskläder. Hjälp till att skära rågen, följ med på visningar i boningshuset och i kulturreseptatet.

Passa gärna på att ta Lennakattens tåg och veteranbuss till och från Hammarby. Biljett köps i Lennakattens biljettlucka på stationen Uppsala Östra.

Kontrollera tiderna på hemsidan: lennakatten.se.

Äppeldagar på Hammarby lördagen den 27 och söndagen den 28 september klockan 11–16

Passa på att se Mälardalens äppelsorter utställda. Ta med egna äpplen och få dem sortbestämda av pomologerna.

Gå med på visning om beskärning.

För eventuella ändringar:

**Se även program på vår hemsida: www.linneshammarby.se
samt hemsidan för Uppsala Linneanska Trädgårdar:
www.botan.se**

**Våra populära bokmärken finns nu att köpa på
Linnés Hammarby och i Linnéträdgården**

I östra flygeln är det utställningar i sommar

Utställningen "Björn i skogen" av Björn Lindsten.
Skulpturer och målningar i akryl med inspiration från svenska skogen. Denna pågår 17 maj – 6 juli.

Konstutställning av Tina Thagesson.
Akvareller föreställande växtlighet, lantliga miljöer och fika.
Denna pågår 12 juli – 31 augusti.

En speciell uppgift är att vara husvärd

Att finnas i huvudbyggnaden, för att lotsa besökare under de tider det inte pågår en guidad visning.

Att på detta sätt kunna möta besökarna är mycket berikande och kan varmt rekommenderas!

Tack till våra sponsorer 2024!

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Björn Tingström
Bild & Web

*Linnés Hammarby ligger ca 15 km sydost om Uppsala och kan nå därifrån med bil på ca 15 minuter.
Buss 102, från Uppsala mot Knivsta, och 186 mot Lagga, stannar vid Linnés Hammarby vägsäl, ca 2 km från Linnés Hammarby.
Reservation för ändringar: För koll om tider: <http://www.ul.se>*